

גנזי המלך

קובץ שבועי בענייני יהדות מהוצאת **ארבע נופות**

290

להזמנת עלונים ולפרסום טל: 03-6777779 מופץ בכל הארץ ב-40,000 עותקים

"וַיִּשְׁמַע יְתָרוֹ כִּהֵן מִדִּין חֵתַן מֹשֶׁה אֵת כָּל אֲשֶׁר עָשָׂה אֱלֹקִים"

יש שמיעה ויש שמיעה

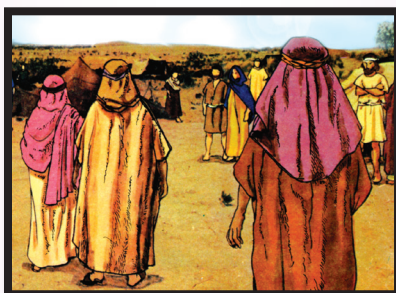
מתוך דרשותיו של הרב אמנון יצחק שליט"א

של איקונין של מלך, כיון שראה אותה הצייד התחיל מקלסה וא"ל: "כמה נאה בריחה שברחת". כך היה בלעם משבח את יתרו וא"ל: "איתן מושבך" (שמו"ר כז ג). ע"כ.

ואנו למדים מדבריהם ז"ל, שיתרו זכה לשתי השמיעות שכתב רבינו יונה ז"ל; האחת: השמיעה של תוכחה. כי שמע מה תהיה אחריתו של עמלק והוכיח את עצמו בה. ועל ידה תהה על מעשיו הראשונים וחזר מהם וזכה לתשובה כזו שהיא מגעת עד כסא הכבוד. וחז"ל משלו את תשובתו לצפור הזו שבורחת מן הצייד והלכה וישבה לה על איקונין של מלך, שהצייד ירא לנגוע בה שמא יגע באיקונין של מלך. כך יתרו, איתן מושבו, שישב לו על איקונין של מלך הקב"ה כביכול ושוב לא היה ירא מהצייד כלומר: היצה"ר.

וכל זה בא לו משמיעת התוכחה שבאה על עמלק. כי משראה שאיבד הקב"ה את עמלק מן העוה"ז ומן העולם הבא, היה תוהה על מעשיו ועשה תשובה. ולא עוד אלא, שכ"כ הגיע במעלת קבלת התוכחה, עד שזכה להוכיח את נבון העולם הוא משה רבנו והסכימה דעתו לדעת המקום ב"ה; "וַיִּשְׁמַע מֹשֶׁה לְקוֹל חֲתָנוֹ נִיעַשׂ כָּל אֲשֶׁר אָמַר" ואף דבר אחד מדבריו לא שב ריקם. ויתר פרשה בתורה, שהיא פרשת הסנהדרין והמשפט בישראל.

השמיעה השנייה; וזה אנו למדים

ויכין לבו להטיב דרכיו ומעלליו ויתרצה אל ה'. וכאשר ישמע מוסר החכמים והמוכיחים, יקשיב וישמע ויכנע ויחזור בתשובה ויקבל בלבו כל דברי התוכחות ושלא לגרוע דבר מדבריהם ויקיים עליו להיות עושה כל אשר יורהו תופשי התורה, מן היום שהוא ומעלה' ע"כ.

אמנם איזו היא השמיעה הראויה לשמה? על כך נעמוד כשנבחין בין שמיעת יתרו לשמיעת אוה"ע, שבשניהם נאמרה שמיעה; "וַיִּשְׁמַע יְתָרוֹ" - "וַיִּשְׁמַע עַמִּים" ("שמות" טו). ויתרו הוא שזכה על ידי שמיעתו. "ראה כמה טובות באו ליתרו, משעה שנתחתן עם משה. וכן בשעה שבא בלעם לקלל את ישראל, לא די שלא קללן, אלא ברכן. ליתרו מהו אומר? "איתן מושבך" (במדבר כד). א"ל בלעם: "עמנו היית, בעצה שיעץ פרעה על ישראל; "הֲבֵנָה נִתְחַכְמָה" ("שמות א'), מי הושיבך אצל איתני עולם?" משל לצפור שברחה מן הצייד ונפלה לתוך ידו

אז"ל (שמו"ר כז): 'הה"ד: "וַיִּשְׁמַע יְתָרוֹ נִפְשָׁכֶם" ('ישעיה' נה). היאך חביבים ישראל שהוא מפתה אותן? אמר להם: "אם יפול אדם מראש הגג, כל גופו לוקה והרופא נכנס אצלו ונותן לו רטיה בראשו, בידיו ברגליו ובכל אבריו, נמצא כולו רטיות. אני איני כן, אלא, רמ"ח אברים באדם הזה והאוזן אחד מהם. וכל הגוף מלוכלך בעבירות והאוזן שומעת וכל הגוף מקבל חיים, "וַיִּשְׁמַע יְתָרוֹ נִפְשָׁכֶם". וכן אתה מוצא ביתרו, שעל ידי שמיעה זכה לחיים ששמע ונתגייר, שנאמר: "וַיִּשְׁמַע יְתָרוֹ כִּהֵן מִדִּין חֵתַן מֹשֶׁה אֵת כָּל אֲשֶׁר עָשָׂה אֱלֹקִים לְמֹשֶׁה וּלְיִשְׂרָאֵל עַמּוֹ" עכ"ל.

ונראה לכאורה, שמה שהמשילו חז"ל את השמיעה לרטיה המרפאת כל הפצעים, הוא רק לפי המצב שאנו נמצאים בו, שאנו מלאי פצעים "מִכַּף רֶגֶל וְעַד רֹאשׁ אֵין בּוֹ מָתָם" ('ישעיה' א). ודאי שבמצב זה השמיעה היא הרפואה. אבל באמת נראה שגם כשהאדם הוא ישר, כמו שעשאו אלקים והוא בריא ושלם ואינו נזקק לרפואות, גם אז רק השמיעה היא המעמידה את האדם במעלתו שלא יסור ממנה.

ועל יסוד דבריהם ז"ל בסגולת השמיעה, ביאר הר"י ב'שערי תשובה' (ש"ב יג) וז"ל: 'בעת אשר יהגה האדם בתורת ה' ויבין בנועם המוסרים ויראה האזהרות והעונשים, יחדד לדברים

גנזי המלך דברים הטעונים גניזה גנזי המלך דברים הטעונים גניזה

>>> המשך מעמ' 1

מההבדל בין שמיעתו לשמיעת אוה"ע שנאמר בהם: "שָׁמְעוּ עַמִּים יְהוָה", שאל יעלה על דעתך שמיעת העמים היתה שמיעת הרגזה בלבד. לא כן הדבר. וכך שנינו ב'מכילתא' (פרשת השירה ח): "מִי כְמִכָּה בְּאֵלֶם ה' כִּיּוֹן שְׂרָאוּ יִשְׂרָאֵל שֶׁאֵבֵד פְּרַעַה וְחִילוּ בַיָּם סוּף וּבִטְלָה מַלְכוּת מִצְרַיִם וְנַעֲשׂוּ שְׂפִטִים בַּע"ז, פִּתְחוּ פִיהֶם וְאָמְרוּ כֹלָם: "מִי כְמִכָּה בְּאֵלֶם ה' וְלֹא יִשְׂרָאֵל בְּלִבָּד אָמְרוּ שִׁירָה, אֲלֵא אִף הָאוֹמוֹת כְּשִׁשְׁמַעוּ שֶׁאֵבֵד פְּרַעַה וּמִצְרַיִם בַּיָּם וּבִטְלָה מַלְכוּתָם וְנַעֲשׂוּ שְׂפִטִים בַּע"ז שְׁלֵהֶן, כִּפְרוּ כֹלָן בַּע"ז שְׁלֵהֶן וּפְתַחוּ פִיהֶם וְהוֹדוּ לַמְּרוֹם וְאָמְרוּ: "מִי כְמִכָּה בְּאֵלֶם ה' עכ"ל.

הרי שגם שמיעת האומות היתה שמיעה שהביאה לידי הודאה, אלא שהודאתם היתה הודאת שעה, כי לא היתה אלא מתוך הכרח המאורעות שראו ושמעו וכולם אחזתם חיל ורעדה, כדוגמת ההודאה שהודה פרעה מתוך רשעו; "ה' הַצְּדִיק וְאֲנִי וְעַמִּי הַקָּשָׁעִים" (שם ט). שאחרי הודאתו אמר לו משה: "נִאֲתָה וְנַעֲבִידָךְ וְדַעְתִּי כִּי טָרָם תִּירָאוּן מִפְּנֵי ה' אֱלֹהִים". ולכן הביאה אותם שמיעתם רק לידי הודאת שעה בלבד.

אבל שמיעת ישראל והודאתם היתה הודאת עולם. וכאשר באמת דקדקו חז"ל בלשונם, כי באומות נאמר: 'והודו למרום' רק הודאה. והודאה אפשר שתהיה רק לשעה. אבל בישראל; 'ענו ואמרו שירה' והשירה נצחית וכמ"ש: "אָז יִשְׁר"ר לא נאמר, אלא: "יִשְׁר"ר".

יש שמיעה שאף שהיא מביאה להכרה והודאה, מ"מ לא באה אל קרבם ונשארו ברשעתם ולא עלה בידם, אלא רגזנותם בלבד. וכמ"ש: "שָׁמְעוּ עַמִּים יְהוָה", בפרעה ששמיעתו לא הביאתו לידי יראה המביאה לידי מעשה, אלא רק לידי חיל ורעדה זמנית. וכשזו עוברת, הם חוזרים לרשעתם כבתחילה, מה שאין כן ביתרו שנבנה ע"י שמיעתו בנין עדי עד. וכן ישראל, שראיתם ושמיעתם הביאו אותם

לידי יראה וזכו על ידה לשירת נצח. השמיעה הראויה, היא שמיעה שהיא קבלה. וכמו שתרגם 'אונקלוס' שמיעה - קבלה. והיינו: שהשמיעה עצמה היא קבלה, שהדבר נכנס אל מוחו ולבו ונבלע ברמ"ח אבריו ושס"ה גידיו ונעשה לעצם מעצמותו וחלק ממהותו והוא נעשה מוכרח להתנהג על פי זה ולא באופן אחר כלל. ולפיכך כתב הר"י ז"ל ששמיעה כזו היא כמו עשיה ממש. ועל ידה זוכה שיהיה 'מעשיו מרובין מחכמתו'.

אכן כל ירידת הדורות היא בנשמע. וכל ירידה בנשמע, גורמת לירידה בנעשה. כי כמו שאוזן השומעת, היא חיים לאדם, כן האוזן הבלתי שומעת, היא סכנה חלילה. כי בזה מאבד האדם את ערכו וקיומו לגמרי; ד'חרשו, ונתן לו דמי כולו' (בב"ק פה:). אם באוזן הטבעית כן, באוזן הרוחנית, על אחת כמה וכמה.

יש כמה ליקויים בשמיעה; יש שאינו שומע את הדברים כמו שהם צריכים להשמע כפי שנתפרשו על ידי חז"ל. כי כמו שאי אפשר לפסוק דין באבות נזיקין, אלא רק על ידי עיון עמוק במסכת בבא קמא' ואחר ידיעת והבנת דרכי העיון והלמוד שהדריכו אותנו הראשונים וגדולי האחרונים ז"ל ובאסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא של גדולי הפוסקים עם ההכרעה של האחרונים ז"ל, כן אי אפשר לעמוד ולהכיר את אבות המעשים של בין אדם למקום ובין אדם לחברו. ומכש"כ ב'חובות הלבבות': 'ודרכי ההליכה בדרכי ה'; שאין הלמוד המכוון בזה, אלא אחרי ידיעת דרכי הלמוד על ידי שמיעה מפי רב גדול ומומחה, שקיבל רב מפי רב'.

וכבר כתב הרע"ב ז"ל במשנה הראשונה: שלכן הקדים התנא דוקא למסכת זו את המשנה; 'מִשָּׁה קָבַל תּוֹרָה מִסִּינַי' ('אבות' א) וכל סדר הקבלה. וזה לשונו: 'אומר אני; לפי שמסכת זו אינה מיוסדת על פי מצוה ממצוות התורה כשאר מסכתות שבמשנה, אלא כולה מוסרים ומדות. וחכמי העולם גם כן

חברו ספרים בדרכי המוסר; כיצד יתנהג האדם עם חברו. לפיכך התחיל התנא במסכתא זו; 'מִשָּׁה קָבַל תּוֹרָה מִסִּינַי', לומר לך; שהמדות והמוסרים שבזו המסכתא, לא בדו אותם חכמי המשנה מלבם, אלא אף אלו נאמרו בסיני' עכ"ל. הראשון שגילה האור שבאגדה וסלל הדרך לכל מבקשי ה' היה המורה לצדקה, גאון ישראל וצדיק יסוד עולם הוא מרן הגרי"ס זצוק"ל, שהאיר את העולם באור תורתו ויראתו הטהורה ונתן נפשו להחזיר את העטרה ליושנה. והאדם הגדול בענקים בחכמה ויראה, עשה לו כנפים כנשר לעוף ממקום למקום מקצוי ארץ, להעמיד שוב היסודות הרוחניים שעליהם נשענים התורה ועם ה'.

ולא אך בעמוד אורו האיר את עיני בית ישראל, אלא שעוד העמיד תלמידים גדולים שקבלו את תורתו ודרכיו והם בנו על היסודות שיסד בנינים מפוארים ובתים גדולים שמגדלים בהם תורה ויראה טהורה, שנקבע בהם לימוד המוסר ולומדים בהם את התורה ואת דבריהם ז"ל ע"פ דרכו המאירה שקיבלו ממנו. והם שעשו שלא תשתכח תורה מישראל ושתהיה תורת חיים בלבבות חיים, שרק על ידי זה חי חי יקרא.

ואנחנו שזכינו לחסות בצלם, להתענג מתענוגם ולטעום מטעמם נפקחו עינינו לפי ערכנו הדל. ויש לנו האפשרות להביט נפלאות בתורה הכתובה והמסורה ולמצוא בה "קִשְׁטֵי אֲמָרֵי אֱמֶת" ('משלי' כב). למען נדע את הדרך נגד בה ואת המעשה אשר נעשה. וגם קבלנו מרבתינו את דרך הלמוד המיוחד המחיה לבבות בטל של תחיה. חובה עלינו לשמור על ירושה גדולה זו שלא לאבדה חלילה ושלא תחזור להיות גם היא רק כ"מַצְנֵת אֲנָשִׁים מְלַמְּדֵה" ('ישעיה' כט). אלא שבכל יום תהיה בעינינו כחדשה ושנבנה על ידה ל"רֵאשִׁית חֻכְמָה וְרֵאֵת ה' " ('תהילים' קיא). ו'לַתְּכֵלִית חֻכְמָה תְּשׁוּבָה וּמַעֲשִׂים טוֹבִים' ('ברכות' יז.). (דליות יחזקאל) ■

נותרו חדרים אחרונים

שבת נופש עם הרב אמנון יצחק שליט"א

במלון פינר פרשת כי תשא יט-כ אדר 2010-5-6/3

לציבור חדש בתשלום מראש בלבד 03-677779/557

בין השעות 9:00-15:30

הלכה

הלכות ריבית

ההלכות שלפנינו מבוססות עפ"י השו"ע וה'משנה ברורה'

שילוהו (טור וכב"י שכ"נ מרא"ש), או שהוא מתנה מרובה, דמסתמא הוה כאילו פירש לו) (שם בשם סמ"ג). בשביל שילוהו זו היא רבית מוקדמת. לזה ממנו והחזיר לו מעותיו ושלח לו מתנה בשביל מעותיו שהיו בטלות אצלו, זו היא רבית מאוחרת. ואם עבר ועשה כן, ה"ז אבק רבית.

7. צריך המלוה ליזהר מלהנות מהלוה שלא מדעתו, כל זמן שמעותיו בידו, אפילו בדבר שהיה עושה לו אף אם לא הלוהו. אבל אם נהנה ממנו מדעתו, מותר בדבר שהיה עושה לו אף אם לא הלוהו ובלבד שלא יהא דבר של פרהסיה כגון: לדור בחצרו ולהשתמש בעבדיו. ■

4. אפילו אם הלוה נותן לו יותר מדעתו בשעת הפרעון שלא התנה עמו ואינו אומר שנותנו לו יותר בשביל רבית, אסור. (ומיהו, אם לא היו המעות בידו דרך הלואה רק דרך מכר, מותר בכה"ג) [ב"י בשם תלמידי רשב"א ובנימוקים בשם תוספות].

5. אפילו אם אמר לו בשעת לקיחת הרבית: "אני נותנו לך במתנה" אסור לקבלו ממנו. אבל אם לקח ממנו רבית וצריך להחזירו לו, מועיל מחילה לפטור אותו, כמו בכל גזל.

6. אסור להקדים הרבית או לאחר אותו. כיצד? אם רצה ללוות ממנו ובכדי שילוהו שולח לו מתנה (ופירש בשביל

1. צריך ליזהר בריבית וכמה לאוין נאמרו בו; ואפילו הלוה, הנותנו והערב והעדים, עוברים באיסור זה. ואומר הרמ"א: אין חילוק בין אם מלוה לעני, או לעשיר (בשם הגהות מיימוני פ"ד מהלכות מלוה ולוה) וכל זה שהלוה עובר דוקא ברבית דאורייתא. אבל ברבית דרבנן אינו עובר אלא משום: "לפני עני" (ויקרא' יט).

2. כל הנותן ברבית נכסיו מתמוטטים. וכאלו כפר ביציאת מצרים ובאלקי ישראל.

3. התולה מעותיו לומר: שהם של עובד כוכבים ומלוה אותם ברבית, הקב"ה יפרע ממנו.

דברי אגדה

ולכך רבית בפרט הוא דבק בהעדר. ולכך נכסיו שהוא חיותו, נחשב מתמוטטין כאשר דבק בהעדר.

ופריך: 'והא קא חזינן דלא מוזפי ברבית וקא מתמוטטין' ומתריץ: שחוזרין לעלות. כי כן דרך הממון שאינו דבר מקויים ולפיכך 'מתמוטטין ועולים' כמו שדרך הממון שיורד ועולה. אבל המלוה מעותיו ברבית מפני שהוא דבק בהעדר הוא הנשיכה, לכך 'מתמוטטין ואינם עולים' לעולם, כי הוא העדר גמור ודבר זה ברור. ■

גם כן, שיהיו נעדרים. ודבר זה אינו דומה לגזל, שאותו ממון שגזל בלבד בא לידו בגזל ובשביל זה אין ממון אחר מתמוטט. אבל המלוה מעותיו ברבית עליו נאמר: "מַרְבֵּה הוֹנוּ בְּנִשְׁךְ וְתַרְבִּית" ('משלי' כח). כי עושה משא ומתן שלו שעשוי להרויח ממון להיות נושך את אחר ומעדיר ממנו ולכך לא נקרא נושך רק רבית ולא גזל, כי הגזל הוא באותו ממון. אבל רבית הוא מצד שמעדיר חיותו ולכך נקרא "נִשְׁךְ" כי הנשיכה הוא לחיות, כמו נשיכת נחש.

הגמרא במסכת בבא מציעא' (עא.) אומרת: 'תניא... הא למדת שכל המלוה ברבית נכסיו מתמוטטין. והא קא חזינן דלא מוזפי ברבית וקא מתמוטטין?!' (אנשים שלא מלוים בריבית ובכ"ז מתמוטטין). אמר רבי אלעזר: "הללו מתמוטטין ועולים והללו מתמוטטין ואינם עולים".

מסביר ה'חדושי אגדות' (ג עמוד כט): כי המלוה ברבית, דבק בהעדר, כי משיך את אחר ומעדיר ממנו שהוא חיותו. והדבק בהעדר, נכסיו מתמוטטין

החילוק לדעת הרמב"ם; דגזל, עובר בפחות משוה פרוטה, רק משום חצי שיעור.

ובריבית, עובר בפחות משוה פרוטה, בעיקר איסור דריבית

שיש שלש שיטות והרמב"ם סובר שאסור מדינא).

וא"כ, קשה מאי שנא ריבית מגזל שברביבית אסור בפחות משוה פרוטה מדינא ובגזל אסור בפחות מש"פ מטעם חצי שיעור?

מתרץ הר"ח שיינברג בספרו 'משמרת חיים': שיעקר האיסור דריבית הוא שיהיה ההלוואה חסד ולא שכירות. וכיון שכך גם בפחות משוה פרוטה זה שכירות, שהרי משכיר לו מעותיו. משא"כ בגזל, שצריך שישגזל ממנו ממון שמקפידים עליו וזה רק בפרוטה, שפחות מכך בני אדם מוחלים. ■

ה'טור' (קסא), שאפילו פחות משוה פרוטה אסור מהתורה, אבל אינה יוצאה בדינין עד שיהיה בה שוה פרוטה. וביאר ה'פרישה': שכונתו שפחות משוה פרוטה זה חצי שיעור ולכן לא יוצא בדינין עד שיהיה בזה שו"פ, שאז זה ריבית רגילה ויוצאה בדינין.

ובאמת שתמוה דברי הלח"מ שהרי הרמב"ם כתב: 'ויוצאה בדינין' ומוכח שהיו עצם דין ריבית, אפילו בפחות משוה פרוטה?

יוצא שהרמב"ם סובר שגם בפחות מש"פ אסור מדינא (ועין ב'קונטרס השיעורים' ב"מ שיעור כו שכך העלה

פסק הרמב"ם בתחילת הלכות גניבה' שאסור לגנוב חצי פרוטה. וביאר הרב המגיד שהטעם הוא: משום חצי שיעור, אבל עצם השיעור, הוא פרוטה.

וקשה: שהרי הרמב"ם פסק בהלכות מלוה ולוה' (ו א) וז"ל: 'כללו של דבר; כל הלואה בתוספת כל שהו, הרי זו רבית של תורה ויוצאה בדינין'. ומשמע מהרמב"ם שזה ריבית גמור ולא מטעם חצי שיעור, שהרי אמר שאפילו 'כל שהו' יוצא בדינין.

והנה ה'לחם משנה' כתב (שם): שהרמב"ם סובר כמו שיטת הרמ"ה שכתב

"והייתם לי סגולה מכל העמים כי לי כל הארץ"

במה תלויה סגולת ישראל, ב"לי כל הארץ"?

פנינים לפרשה

"וישמע יתרו... את כל אשר עשה אלקים" (יח א)

ופירש רש"י: **'מה שמועה שמע ובא? קריעת ים סוף ומלחמת עמלק'**. ומקורו במסכת 'זבחים' (קטז); יתרו שמע את כל אשר עשה ה' כמבואר בכתוב. אבל שני הדברים הללו, הם אלו אשר גרמו לו במיוחד לבוא. וזהו: **'מה שמועה שמע ובא?'**

ומדוע באמת שני הדברים הללו נתיחדו אצלו במיוחדותם, בכדי לגרום לו לבוא?

ביאר בזה בספר 'לב חיים': שיתרו ראה שנקרע הים לבני ישראל כיון שהם חזרו בתשובה. שהרי עד אותה שעה הם היו עובדי ע"ז וכפי שקטרג עליהם עוזא שרו של מצרים: **'הללו עובדי ע"ז והללו עובדי ע"ז'** (רש"י 'שמות' יד). מכל מקום מפני שהקריבו פסח ומלו את עצמם ונתקרבו לבורא העולם ניצלו וזכו לנס הגדול של קריעת ים סוף. כאן ראה גודל כחה ועוצמתה של החזרה בתשובה וההתקרבות להקב"ה. ומאידך גיסא; ראה את מלחמת עמלק והתבונן והבין בשכלו ומדעו, שמלחמה זו באה עליהם מחמת החטא שרפו את ידיהם מן התורה.

נמצא א"כ ששמע יתרו, מה רב טוב השכר של החזור בתשובה ומתקרב אל ה'. ומה גודל עונשו המר של המתרחק מה' ואפילו ריחוק הבא ע"י רפיון המצוות, כמו המרפה עצמו מן התורה. לכן מיד נשאו לבו לבוא להתגייר ולהתקרב אל ה'."

"כי אמר גר היתי בארץ נכריה... פי אלקי אבי בעצרי" (יח ג-ד)

יש להתבונן: מדוע נכתבו כאן, טעמי קריאת שמות בניו של משה? ולכאורה אין מקומם כאן, כלל ועיקר. ומצינו בזה ביאור נפלא בספר

מאיר שמחה בספרו 'משך חכמה' ואלו דבריו; פירושו של הכתוב הוא; שלא רק בשעה שאומות העולם שקועים באמונות מוטעות וכוזבות ואינם מכירים את היוצר היחיד, בורא כל העולמות ויוצר כל היצורים, רק אז בני ישראל סגולה מיוחדת לפניו יתברך. אלא גם בשעה שכל יושבי הארץ יהיו מיחדים את שמו ומאמינים רק בו, כשיהיה שמו אחד והיו הכל מכירים ויודעים אמיתות השי"ת, גם אז יהיו בני ישראל היחידים אשר יחשבו כסגולה לפניו.

ביאור נוסף נאמר ע"י רבנו בעל ה'משך חכמה': שהנה הרי אומות העולם אף שהם מודים שהבורא יתברך יצר כל העולמות, מכל מקום חוטאים בכך שהם משתפים אתו אלהים אחרים. כמבואר בגמרא בסוף מסכת 'מנחות': **'דקרו ליה: אלהה דאלדה'** וכמו שנבוכדנצר קרא לבל שהוא אלוהיו ובכל זאת העיד כי ה' בשמים אלקי ישראל עליון על הכל. אמנם כל זה, בזמן שבני ישראל מושפלים ונרדפים ע"י אומות העולם, אז חושבים אומות העולם שיש שיתוף רח"ל.

אכן בזמן שיהיו בני ישראל נושעים מהם לגמרי, אז ישכילו כל העמים שה' הוא **"אֶחָד וְשִׁמּוֹ אֶחָד"** ('זכריה' יד) ויזנחו את עצביהם ופסיליהם ויעשו כולם **"שָׁכֵם אֶחָד"** ('צפניה ג). לבוא אל האמת הברורה לעבוד ולהכיר בו יתברך לבדו. ולזה כונת הכתוב: **"והייתם לי סגלה מכל העמים"**. כלומר; שתהיו סגולתי ומיוחדים ומשועבדים אך ורק "לי", אז יתקיים: **"כי לי כל הארץ"**. כיון שאז יכירו כל אומות העולם בפחיתות אלהיהם ויעבדו אך ורק "לי".

ובזה יתבאר היטב הנוסח שקבעו לנו אנשי כנסת הגדולה בתפלת שמונה עשרה; **"וכל החיים יודוך סגלה ויהללו את שמך באמת הקל ישועתנו ועצרתנו סגלה"**, כלומר: אימתי יגיעו כל יושבי תבל החיים על האדמה להכרה הברורה שעליהם להודות ולהלל אך ורק את שם ה' בזמן שיהא **"הקל ישועתנו ועצרתנו סגלה"**. כלומר: בזמן שנהיה נושעים מתחת ידי האומות ולא יראה עוד שום השפלה לעובדי קל אמת.

ובזה נבין ג"כ את ביאור הכתוב ב'תהילים': **"הללו את ה' כל גוים"**

'לב חיים': התורה באה לספר לנו בזה ממעלותיו של משה; לפי שמכאן בפרשה ואילך מסופר על משה שהוא קיבל את התורה מסיני. ועלינו לדעת מהיכן גדל ומה היה בתחילתו? והרי עד כאן לא נודע לנו ממהותו וענינו של משה ו ובפרט על השנים הרבות שהיה במדין בבית חותנו שהיה כהן לע"ז. **לכן כאן מוזכר שהוא קרא: "גרשם" ע"ש הגירות. כלומר; שכל זמן שהוא היה במדין הרגיש את עצמו כגר, במקום לא לו. וע"י כך לא למד מדרכיהם ומעשיהם הרעים. וממה שקרא: "אליעזר" ע"ש ש"אלקי אבי בעצרי"**, אנחנו לומדים שהוא היה כל הזמן דבוק במחשבותיו ורעיוניו בהקב"ה.

"אני חתנה יתרו בא אליה ואשתה וישני בניה עמה" (יח ו)

ולעיל בפסוק ה' נאמר: **"ונבא יתרו חתן משה וכניו ואשתו וכו' ויש להתבונן: למה בפסוק שלפנינו הקדים להזכיר את האשה לפני הבנים? ואילו בפסוק שלמעלה ממנו, הזכיר את הבנים לפני האשה?"**

וביאר בזה ה'אור החיים' הקדוש עפ"י דברי חז"ל שאמרו **'במכילתא' (כאן) שאמר יתרו למשה: 'אם אין אתה יוצא בגיני, צא בגין אשתך. ואם אין אתה עושה בגין אשתך, עשה בגין שני בניה'.** לכך סדר הפסוק הוא: **"אני ואח"כ "אשתה ואח"כ "שני בניה"**. אבל לעיל, שמנה הכתוב את ביאתם, מנאם לפי סדר החשיבות; שהאיש קודם לאשה. לכך אמר: **"ונבא יתרו... וכניו ואשתו"**.

"והייתם לי סגלה מכל העמים כי לי כל הארץ" (יט ה)

כל המתבונן בלשון הפסוק, מתפלא על הקשר בין הדברים; מה ענין היות עם ישראל סגולה לפני הקב"ה, להמשכו של הפסוק: **"כי לי כל הארץ?"** וביאר את הדברים בטוב טעם רבנו

גנזי המלך דברים הטעונים גניזה גנזי המלך דברים הטעונים גניזה

תהיה צריך לעשות בו אפילו מלאכה לפרנסת אותו היום, אלא תשבות בו מ"פּל מלאכתך", מאחר שזכרת מהו יום השבת ועשית מלאכתך מבעוד יום לצורך השבת. וליכא מידי דלא רמיזא באורייתא.

"לא תרצח" (כ יג)

לפי טעם העליון נקראת אות הצדק בקמ"ץ. ולפי טעם התחתון היא נקראת בפת"ח.

הגאון מ'וילנא' אומר: שיש בזה רמז למה שאמרו חכמינו ז"ל בגמרא במסכת ע"ז (י"ט) על הפסוק: "כי רבים חללים הפילה" (משלי ז); "זה תלמיד שלא הגיע לשעור הוראה ומורה." "נעצמים פל הרגיה"; "זה תלמיד שהגיע לשעור הוראה ואינו מורה."

מעשה יתבארו חילוקי הקריאות; יש רציחה הנעשית ע"י קמץ כלומר; קמיצה.

ויש רציחה הנעשית ע"י פתח כלומר; פתיחה.

שקראו חז"ל: "נעצמים פל הרגיה"; למי שיודע להורות וקומץ פיו מלהורות. וקראו חז"ל: "כי רבים חללים הפילה"; למי שאינו יודע להורות ופותח פיו להורות. זה וזה בכלל איסור הרציחה... ■

הגאון מוילנא אומר על כך רמז נפלא; יש לבאר, שרמזה לנו התורה הקדושה את הדין המבואר בגמרא מסכת 'שבת' (ט:): באדם שהיה מהלך בדרך או במדבר ואינו יודע מתי הוא יום השבת, כיצד יעשה? אמר רב הונא; שימנה ששה ימים וישמר את היום השביעי. אמנם מאחר שיש ספק על כל יום ויום שמא זה הוא יום השבת? בכל יום ויום יעשה מלאכה רק בכדי שיהא לפרנסת אותו היום, שהרי זהו הנצרך לו כפיקוח נפש. ולכך אפילו ביום השביעי שמשמרו לשבת ג"כ יעשה מלאכת פרנסת יום אחד. שהרי מאתמול לא עשה לצורך יום זה מחשש שמא אתמול היה שבת, [ומה שמשמרו לשבת הכונה לענין קידוש והבדלה שעושה ביום זה] וכן נפסק להלכה ברמב"ם ובשו"ע.

ומעשה יתבארו הפסוקים היטב: אמרה התורה הקדושה: "זכור את יום השבת" כלומר: תזכור היטב תמיד אימתי חלה השבת ולא תשכח מתי היא. שעל ידי זה שתזכור מתי יום השבת, תרויח שני דברים; האחד הוא: ש"ששת ימים תעבד ועשית פל מלאכתך", כלומר: תוכל לעבוד בששת הימים ולעשות בהם כל מלאכה שתרצה. שאילו לא תזכור, לא תוכל לעשות מלאכה רק בשיעור כדי פרנסתך, שמא אותו יום הוא יום השבת. ועוד תרויח; שביום השביעי תוכל לשמור את השבת לגמרי ו"לא תעשה פל מלאכה", כלומר: שלא

שפחווהו פל האמים: פי גבר עלינו חסדו ונאמת ה' לעולם" (תהילים קיז). מתי יבינו כל הגוים כי עליהם להלל ולשבח אך ורק להקב"ה? בשעה שיתקיים בנו: "פי גבר עלינו חסדו" אז יתקיים: "נאמת ה' לעולם".

"זכור את יום השבת לקדשו: ששת ימים תעבד ועשית פל מלאכתך: ויום השביעי שבת לה' אלקיך לא תעשה פל מלאכה" (כ ח - י)

המעניין היטב בפסוקים אלו, מתגלות לעינינו כמה פליאות:

ראשית יש לדקדק: מה כונת הכתוב באומרו: "ששת ימים תעבד"? וכי חיוב, או מצוה היא, לעבוד בששת ימי החול? הלא עיקר הדין הוא שלא לעשות מלאכה ביום השבת. והיה מספיק לומר, שביום השביעי "לא תעשה פל מלאכה". לשם מה הוצרך הכתוב לומר "ששת ימים תעבד ועשית פל מלאכתך"? [ויעוין מה שפירש בזה רש"י].

עוד צריך להבין; מה רומז לנו הכתוב בתיבת: "פל מלאכתך" שנאמר בין לגבי "ששת ימים תעבד ועשית פל מלאכתך" ובין לגבי יום השביעי שנאמר בו: "לא תעשה פל מלאכה"? הלא תמיד תיבת "פל" באה לרבות איזה שהוא דבר.

בס"ד

הכונו למלחמה על תל אביב

מהרצאותיו הקרובות של הרב אמנון יצחק שליטי"א

רעונה

משכן העירוני למוזיקה ואמנויות הפלמ"ח 4

ביום ראשון כג' שבט 07/02/10

הענדים יפתחו ב־20:00

כניסה 10 ש"ח

ראשון לציון

מלכת שבא פלוטיסקי 8

ביום רביעי כ"ו שבט 10/02/10

הענדים יפתחו ב־20:00

כניסה חופשית

© כל הזכויות שמורות לארגון "שופר" ההרצאות מאובטחות

שידור חי באתר 'שופר' WWW.SHOFAR.NET וב'שופר ניוטל' 054-4007779

"זְכוֹר אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת לְקַדְּשׁוֹ"

האם חיוב זכירת שבת בכל יום?

מערכת חברותא

מוחברת ג' גנזי המלך

קידוש בשבת], נלמדת ממלת: "לְקַדְּשׁוֹ". אבל [תחילת הפסוק]: "זְכוֹר אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת" [משמעותו היא] מצוה לזכרו תמיד בכל יום, כמו שפירשנו.

נמצינו למדים, כי לדברי הכל, מצות "זְכוֹר אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת" היא תמיד, בכל יום ויום. אלא, שרש"י סובר; שהזכירה מתבטאת בהזמנת חפץ יפה לשבת. ואילו הרמב"ן סובר; שהזכירה בכל יום מתבטאת בכך שזכור תמיד בכל יום את השבת, שלא נשכחוה ולא יתחלף לנו בשאר הימים ונמנה את ימות השבוע לפי מנינם לשבת; ראשון בשבת, שני בשבת.

וב'משנה ברורה' (רנ"ט ס"ק ב) כתב: 'וטוב שיאמר על כל דבר שקונה; "זהו לכבוד שבת". כי הדבור, הוא פועל הרבה בקדושה.

ואע"פ שהכין בהשקמה, מצוה היא לכתחלה שיוסיף גם בין השמשות. ורמז לדבר שנאמר: "נְהַיֵּה מִשְׁנֵה" ('שמות' טז). (כלומר; שיכינו שנית) ... והסכימו הרבה פוסקים, שגם הלל מודה שכדברי ב"ש עדיפא טפי, אלא שהיה בוטח בה' שבודאי יזמין לו לשבת מנה יפה משאר הימים וכדי לחזק מדת בטחונו היה נוהג כן. אבל בשאר כל אדם, שאין בטחונו חזק כל כך, גם הוא מודה דכשמאי עדיפא טפי.

ופשיטא, בדבר שאינו שכיח לקנות, כשיזדמן לו דבר שלא יהיה נפסד, אזי יניח אותו לשבת.

מצוה לטעום מכל תבשיל בערב שבת כדי לתקנן יפה כהוגן. ועיין בספר 'שלחן שלמה', שהטעימה בשבת מכל מין, בודאי היא מצוה. ורמז לזה: 'טועמייה חיים זכר'.

בכל עת שיש לעולם בורא והוא צוה אותנו באות הזה, כמו שאמר: "כִּי אוֹת הוּא בְּיָנֵי וּבִינֵיכֶם" (להלן לא יג). וזה עיקר גדול באמונת הא-ל... וב'מכילתא' (כאן): 'רבי יצחק אומר; "לא תהא מונה כדרך ש[העמים] האחרים מונים, אלא תהא מונה לשם שבת. ופירושה; שהגוים מונין ימי השבוע לשם הימים עצמן, יקראו לכל יום שם בפני עצמו. או על שמות המשרתים כנוצרים. או שמות אחרים שיקראו להם. וישראל מונים כל הימים לשם שבת; אחד בשבת. שני בשבת. כי זו מן המצוה שנצטוונו בה לזכור תמיד, בכל יום! וזה פשוטו של מקרא".

ואמר אני: שזהו מדרשו של שמאי הזקן (ב'מכילתא דרשב"י), שפירש מצות: "זְכוֹר" - "עד שלא תבא! כלומר; שלא נשכחוה בשום פנים. אבל הזכירו בברייתא (ב'ביצה' טז): עוד מדת חסידותו, שהיה הוא מזכירו גם במאכליו ואוכל לכבוד שבת כל ימי חייו.

והלל עצמו מודה במדרשו של שמאי [לענין זכירת השבת בכל יום], אבל היתה בו מדה אחרת במאכלים, מפני שכל מעשיו היו לשם שמים והיה בוטח בה' שיזמין לו לשבת מנה יפה מכל הימים. אבל לרבותינו עוד בו מדרש ממלת: "לְקַדְּשׁוֹ" שנקדשהו בזכרון, כענין: "נְקַדְּשֵׁם אֶת שְׁנַת הַחֲמִישִׁים שָׁנָה" ('ויקרא' כה י) שהוא טעון קדוש ב"ד, לומר ביובל; מקודש מקודש. אף כאן; צוה שזכור את יום השבת, בקדשו אותו.

וכך אמרו במכילתא (כאן): "לְקַדְּשׁוֹ" קדשהו בברכה. מכאן אמרו; מקדשין על היין בכניסתו... וזהו קדוש היום. והוא מן התורה, אינו אסמכתא... ומשם תלמוד; שהמצוה הזאת, [מצות

שאלה: האם זכירת יום הַשַּׁבָּת לְקַדְּשׁוֹ היא רק ביום השבת עצמו? או שהיא מצוה תמידית, לזכור בכל יום יום את החיוב לקדש את השבת?

תשובה: רש"י ('שמות' כ ז) כתב: "זְכוֹר" לשון פעול הוא... וכן פתרונו; תנו לב לזכור תמיד את יום השבת. שאם נזדמן לך חפץ יפה - תהא מזמינו לשבת.

וכתב הרמב"ן על דבריו: 'וזה ברייתא היא, ששנויה במכילתא (כאן) כך; רבי אלעזר בן חנניה בן חזקיה בן גרון אומר: "זְכוֹר אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת לְקַדְּשׁוֹ" תהא זוכרו מאחד בשבת. שאם נזדמן לך חפץ יפה, תהא מתקינו לשבת. אך טוען הרמב"ן: שברייתא זו, 'בלשון יחיד היא שנויה ואינה כהלכה! שהרי בגמרא ('ביצה' טז). אמרו: 'תניא; אמרו עליו על שמאי הזקן; כל ימיו היה אוכל לכבוד שבת. כיצד? - מצא בהמה נאה, אומר: "תהא זו לכבוד שבת". למחר, מצא אחרת נאה הימנה, מניח השניה ואוכל את הראשונה. אבל הלל הזקן, מדה אחרת היתה בו; כל מעשיו היו לשם שמים. שנאמר: "כָּרוּךְ ה' יוֹם יוֹם יַעֲמֵס לְנוֹ" ('תהלים' סח כ) ... והלכה היא כדברי ב"ה'.

אלא, מוסיף הרמב"ן: ש'על דרך הפשט אמרו (במכילתא כאן): שהיא מצוה שזכור תמיד בכל יום, את השבת. שלא נשכחוה ולא יתחלף לנו בשאר הימים. כי בזכרנו אותו תמיד, יזכור מעשה בראשית בכל עת ונודה

חדש ב'שופר'
ניתן להטעין נגני mp3 ו-mp4 במחיר 4 ש"ח להרצאה
פרטים ב'שופר' 03-6777779 בין השעות 10:00-18:00

מה הדין במוצא מציאה יקרה, בספרי "מציאות"?

מאת הרה"ג שלמה רביבו שליט"א

ב. וכן יש לדון בעוד מעשה שהיה: אברך שהזדמן לרחוב הפשפים ונכנס לחנות לממכר ספרים ישנים, הנמכרים במחיר שווה לכל הספרים: 5 ש. וקנה ספר עתיק של הנצי"ב. וכשהגיע לביתו ראה שיש בספר הקדשה מכתב ידו של הנצי"ב לאחד מגדולי הת"ח שבאותו הדור, דבר המייקר את הספר בעשרות אלפי דולרים. **ויש לדון בצדדים הנ"ל.**

שרגיל הוא במציאות נדירות בספרים הנ"ל. והנה גילה באמצע הרמב"ם הערה קצרה עם חתימת ידו של מרן החיד"א, דבר המייקר את הספר בכ- \$20,000 **ושאלתו היא:** האם עליו להחזיר הספר לעקיבא? או להוסיף את הסכום הנוסף?
וצדדי השאלה הם: כיון שיש הונאה במחיר, המקח בטל. **אי:** כיון שהסוחר שמכר, לא ידע מדברים האלו, לא זכה בהם. ועקיבא שגילם, זכה בהם?

א. עקיבא סוחר עתיקות ותיק, מידי חדש בחדשו עושה חיפוש במתקן הגניזה השכונתי בשכונת 'נחלת משה' ב'בני ברק' ומוכר את מציאותיו בשוק היודאיקה. באחד מחיפושיו מצא רמב"ם שהודפס לפני כארבע מאות שנה (הוצאת 'פודה') ומכרו בסכום נכבד, לפי ערך ספר מהתקופה הנ"ל, שמסתכם לפי שווי: 35000 ש. הקונה חיים, חובב היודאיקה, שכל ספר שהוא קונה, עובר על כולו, כיון

ההשתתפות בשעור ב'אולפני שופר' רח' מתתיהו 10 בני ברק, בתאום מראש בלבד: 03-6777779
התשובה לשאלה הנ"ל תנתן בשעור ביום חמישי בשעה 20:30 בערב בלמוד עם חברותות בישיבות 'אהל יהודה'

ניתן לצפות בשדור חי באתר שופר: www.shofar.net

הטבעת שאבדה לכלה לאחר החופה

תקציר התשובה:

א. אם נקטב בעלת הטבעת בלשון שאלה, חייבת בתשלום עבור הטבעת, ואם נקטה בלשון 'מתנה ע"מ להחזיר' הוי מחלוקת הפוסקים, והכרעת השו"ע והסמ"ע שפטורה.
ב. אם תשלם עבור הטבעת (גם אם אינה חייבת, כבסעיף הקודם) בפשטות, יחולו הקידושין, אא"כ קשה להשיג טבעות כאלו. אם לא תשלם, יש מקום גדול לומר: שלא יחולו הקידושין (גם אם אינה חייבת לשלם עבור הטבעת) וזה תלוי במחלוקת הפוסקים שלא מוכרעת לחלוטין. (ולכאורה צריכה להתקדש שנית, כדי שתהיה בודאי מקודשת. ואם פשטה ידה בינתים וקיבלה קידושין מאחר, חוששין לקידושין).

ממשיכים...
לא לאכול! מוצרי
'עלית - שטראוס'

היה שותף גם אתה

במבצע החלוקה של

1,000,000 אנציקלופדיות בחינם

של הרב אמנון יצחק שליט"א

בכל הארץ

ניתן לרכוש מניית זכות בסך של \$1000*
השווה לכ-4000 אנצ' שיחולקו לזכותך או על ידך
מה שמבטיח שמאות ואלפי בעלי תשובה מינימום,
יחזרו לאבינו שבשמים
בעלות של שקל וקצת לכל אחד.

אל תעמוד מנגד

המלחמה קרובה והסכנות גדולות

240 שעות לצפיה

84 סרטים והרצאות מחולקים ל-1727 מקטעים

106 נושאים שונים

880 תתי נושאים 32 שירים וקליפים

כל זה, בשקל וקצת...

לא יאומן!

* שער הדולר לפי 4.2

לפרטים 054-7408531